

Obrana Bělehradu 1915.

(Dokončení.)

7. říjen.

Na řece Sávě byl zpozorován již ve 3 hod. ráno převoz Němců proti západnímu cípu Velkého Cikánského ostrova a proti strážnici Jarac v Makiši. Ač byla na místa převozu řízena ihned dělová palba a vyslány volné zálohy, přece se podařilo Němcům převézt 6 pěších rot s těžkými kulomety. Další převážení bylo jim již dobře řízenou dělovou palbou znemožněno.

Na Dunaji byl převoz nepřítele proveden poněkud později a složitěji. V době dělostřelecké přípravy byly obě řeky, hlavně Sáva, pod Kalimegdanem osvětleny požáry budov v městě jako ve dne.

Teprve po dělostřelecké přípravě, asi ve 4 hodiny, zpozorovali Srbové dlouhou řadu pontonů na jasně osvětleném Dunaji volně se spouštěti od Zemuně ke Kalimegdanu. V několika okamžicích byly zahrnuty silnou palbou dělovou, kulometnou i puškovou. Tři čtvrtiny pontonů však přece přirazily k břehům. V tomto okamžiku objevily se nové pontony a zase byly zasypány palbou. Většina z nich se tehdy vrátila a nově vystoupily z lodí jen asi tři čtyři.

Převezený nepřítel zmocnil se železničního náspu od věže Nebojša až do Dračské ulice.

Zatím co veškerá pozornost Srbů byla soustředěna v tato místa, převážel se nepozorovaně z Červenky přes Kožaru, po neosvětlených částech Dunaje, nový nepřítel. Tomu se podařilo ve 4 hod. 30 min. přistati úplně nepozorovaně dále po vodě. Srbové jím byli úplně překvapeni a po krátké přestřelce zanechali mu v ruku 2 důstojníky a 63 mužů. Zde také obsadil železniční trať a umožnil dříve převezeným jednotkám — výše proti vodě — obsadit železniční trať a udržeti se na ní.

Do 6 hod. 15 min. vyslal sice velitel pevnostního podúseku na ohrožená místa celou svou zálohu, ale nemohl zabrániti Rakušanům, aby do té doby nepřevezli 14½ pěší roty, t. j. asi 4200 mužů a odpovídající počet těžkých kulometů. Převyšovali osádku obránce jak počtem mužstva, tak, hlavně, počtem těžkých kulometů. Jejich jednotky okolo věže Nebojši byly sice zničeny, ale na dunajském nábreží se udržely přes silnou palbu bočnou i čelní.

Velitel kombinovaného oddílu dostal zprávu o přechodu Rakušanů asi v 5 hod. 20 min. Již v 5 hod. 30 min. nařídil III./10. rámcovému praporu, aby ze směru jatek vpadl nepříteli do boku (prapor mezitím již byl dirigován blíže k předním liniím na Banjici, kde mu byl k dispozici). Četa 9. timocké baterie byla vyslána ze zálohy na V. Vračar podporovat útok III./10. rámcového praporu.

Když generál Živković dostal zprávu o postupu Němců na Velikém Cikánském ostrově, dal v 7 hod. poslední svůj prapor zálohy, IV./10. rámcový, k dispozici velitele Topčiderského podúseku.

Byl tedy jak velitel „O. B.“, tak velitel kombinovaného oddílu již ráno v 8 hod. úplně bez zálohy, přiděliv ji rovnoměrně ohroženým místům.

Do té doby vytlačili Němci na Velkém Cikánském ostrově Srby z jeho větší části a opevnili se tam. Od Malého Cikánského ostrova byli sice odraženi, ale za to se udrželi u strážnice Jarac, protože

byli hojně podporováni palbou těžkých kulometů z vlastního břehu. Generál Živković byl si jasně vědom, že zasazením svých dvou záložních praporů nepřítele nepřemůže. Pokusil se tedy o to, zesílit Bělehradský úsek volnými jednotkami ze sousedních úseků.

Za tím účelem nařídil záložnímu praporu Velikoselského úseku, aby se zúčastnil útoku III./10. rámcového praporu do boku nepřítele na dunajském nábřeží, a jeden záložní prapor ostružnického úseku, III./11. vyslal přes Železník na Banovo brdo k dispozici velitele Topčiderského podúseku.

Zároveň požádal vrchní velitelství v 9 hod. 35 min. o posilu nejméně dvou pěších pluků s odpovídajícím dělostřelectvem tímto hlášením:

„Velitel kombinovaného oddílu mně hlásí v tomto okamžiku: Podle posledních zpráv podařilo se nepříteli zmocnit se větší části Velkého Cikánského ostrova. Jeho síla není přesně odhadnuta, ale zatlačil naše dva prapory (6 rot). Jiné nepřátelské části se přepravily v prostoru ostružnického úseku u strážnice Jarac.

Na pevnostním podúseku byly nepřátelské jednotky u věže Nebojše pobity a 70 nepřátel bylo zajato. Na dunajském nábřeží zmocnily se však železničního náspu, vedoucího k jatkám. Sílu nepřítele odhaduje velitel pevnostního podúseku na 3 prapory s těžkými kulometry. Úsekové i podúsekové zálohy jsou již zasazeny. Nepřítel se neustále převáží na Velký Cikánský ostrov. Jeho útok má značné rozměry a je zde podporován 45—50 kusy těžkých a polních ráží. Útok na Malý Cikánský ostrov je odražen. Bylo zajato 18 Němců ze 204. pluku 43. divise. Posádka Malého Cikánského ostrova je v nebezpečí pro opuštění Velkého Cikánského ostrova. Prosím, aby byly oddílu co nejdříve poslány posily.

Předkládám toto hlášení s žádostí o posilu nejméně dvou pluků a něco dělostřelectva, protože jsem všechnu zálohu vyčerpal.“

Vrchní velitelství uznalo jeho těžkou situaci a dalo ihned rozkaz Timocké divisi II. výzvy k pochodu do Bělehradu.

Zde se vnučuje otázka, byla-li žádost gen. Živkoviće o posilu včasná, či měl-li ji předložit dříve v době dělostřelecké přípravy nepřítele? Odpověď na ni dá samo líčení průběhu dalších bojů (viz i vpředu vyličené úvahy gen. Živkoviće o síle záloh nutných pro „O. B.“).

III./10. rámcový prapor z Banjice a prapor Velikoselského úseku z Gradce vyrazily skoro zároveň. III./10. přes Veliký Vračar k jatkám a prapor z Gradce také k jatkám. Poslední byl cestou zasypán tak silnou dělovou palbou, že ji jeho staří — méně cenní — vojíní nevydrželi a útoku III./10. se nezúčastnili. Ten zatlačil sice nepřítele do vrhovi až na samém břehu Dunaje, ale dále nemohl. Rakouské dělostřelectvo totiž zatím umlčelo anglickou baterii na Vračaru a umožnilo vlastním monitorům, asi v 15 hod., připlouti do hluchého prostoru pod pevností. Odtud z naprosté blízkosti kosily podélnou palbou útočící řady III./10. praporu a úplně jeho útok zastavily. Prapor utrpěl veliké ztráty, zvláště na důstojnících. Mužstvo se mohlo jen s velkou námahou udržeti na místě a situace Srbů se stala v těchto místech kritickou, neboť neměli po ruce žádných záloh.

Rakušané nebyli na tom o mnoho lépe. Hrozící nedostatek střeliva a řeka v týlu, znemožňující spojení dozadu, nedovolovaly jim jakoukoliv ofensivní akci.

Rozhodnutí mohly přinést jen nové zálohy, ale ty měli Srbové příliš daleko a Rakušané je nemohli za světla přepravit přes Dunaj.

IV./10. prapor prováděl protiútok na Velkém Cikánském ostrově a měl částečný úspěch, ač se musil zmocňovati terénu jen postupně pro silný odpor Němců. Když se však Němcům podařilo kolem 15 hod. zmocniti Malého Cikánského ostrova, zajmouti jeho osádku a přepravit se na Velký Cikánský ostrov do týlu IV./10. praporu, musil protiútok zanechat. Pod dojmem těchto událostí se velitel kombinovaného oddílu asi v 18 hod. rozhodl opustiti, pod ochranou noci, Velký Cikánský ostrov většinou svých sil a zanechat na něm jen dvě pěší roty k ochraně přechodu na jižní břeh Sávy.

Západně od Velkého Cikánského ostrova u strážnice Jarac se sice jeden prapor ostružnického úseku pokusil zahnat nepřítele, ale to se mu nepodařilo pro silnou palbu těžkých kulometů a děl ze severního břehu.

Rovnoměrné zasazení záloh nepřineslo tedy kladného úspěchu. Na obou místech přechodu nestačily k zatlačení nepřítele pro svou početní slabost.

Timocká divise II. výzvy byla ještě daleko a nemohla býti do večera zasazena. Tak nejvýhodnější okamžik k jejímu zasazení minul, aniž ho mohlo býti jí využito. Její II. prapor 14. pěšího pl. II. výzvy dorazil železničním transportem ve 14 hod. do stanice Resniku a byl dirigován na Bánjici, aby zde vyčkal příchodu dalšího III. praporu. Odtud měly býti oba prapory společně dirigovány velitelem kombinovaného oddílu k provedení protiútoků na dunajském nábreží; protiútok měl býti zahájen, podle úmyslu velitele pevnostního podúseku, 8. října ve 2 hod. ráno. Velitel komb. oddílu pozměnil však úmysl velitele pevnostního podúseku a nařídil provedení útoku v noci tak, aby do svítání byl ukončen. Chtěl patrně využiti noci, kdy dělová palba nemohla býti tak přesná a dokud se nepřítel příliš nezesílí novými jednotkami.

Další dva prapory 14. pluku dorazily ještě před večerem na Bánjici, ale situace na Velkém Cikánském ostrově byla tehdy již tak těžká, že se s jeho pádem počítalo každou chvíli. Proto si je tam ponechal velitel „O. B.“ k své dispozici a poslal v 18 hod. 35 min. toto hlášení o nepříteli: „Podle výpovědi zajatců je proti nám: 43. německá záložní divise, mající pluky 201, 202, 203 a 204, 59. rakouská pěší divise, složená z 9. a 19. pěší brigády, tvořící s 57. pěší divísi VIII. armádní sbor.

Kromě těchto divísí jsou tam ještě rakouské i německé jednotky zajatcům neznámé.“

Noc se 7. na 8. října:

První dva prapory 14. pluku II. výzvy vyrazily ve 22 hod. z Bánjice. Po dosažení bojového sledu na dunajském nábreží obnovily boj a pokračovaly v něm po celou noc s velkou chabostí a houževnatostí. Provedly několik útoků, při nichž došlo k použití ručních granátů a několikrát ke zteči. Zatlačily poněkud na levém křídle nepřítele, ale poraziti ho nemohly. Rakušané se silně bránili velmi hustou palbou z pušek a četných kulometů, kterou během noci zesílovali příchodem nových posíl a střeliva.

Světlo z hořících domů na okraji Bělehradu umožňovalo monitorům přesnou noční palbu a tak musili Srbové své útoky zase zastaviti.

Rakušané během noci převezli nových 13½ roty svěžích vojsk a velké množství pěchotního i kulometného střeliva.

Na Sávské frontě provedli Srbové zvečera zamýšlený ústup z Velikého Cikánského ostrova, zanechavše tam dvě roty k obraně předmostí.

Ústupující jednotky zaujaly ihned nové obranné obsazení na jižním břehu Sávy, zesíleny jezdeckou korouhví a oním praporem z ostružnického úseku (11. pluku III. výzvy), který byl ráno povolán likvidovati vpád Němců na Velký Cikánský ostrov.

Úsek od žel. stanice až do Čukarice (v to) obsadily dva prapory pěchoty, část přilehlou k Makiši dvě pěší roty, Banovo brdo jeden prapor a jeden prapor určen do zálohy v Topčideru. Jednotky ustoupivší z ostrova byly silně prořídle a morálku měly tak otrěsenou, že se od nich nemohlo mnoho očekávati.

Ve 23 hod. 45 min. došlo však k změně sestavy, neboť generál Živković vrátil prapor 11. pl. III. výzvy veliteli ostružnického úseku. Tento prapor pochodoval tedy z Ostružnice do Topčideru a zpět, aniž ho bylo použito. Zdá se, že i v tomto případě německé dělostřelectvo zamezilo praporu včasný příchod.

Během noci pokračovali Němci v převážení vojsk jak na ostrově, tak u strážnice Jarac a donutily kolem 3. hod. ranní k ústupu ony dvě pěší roty, kterým byla svěřena obrana předmostí na Velkém Cikánském ostrově. Ústup byl tak rychlý, že vorový most, vedoucí z ostrova na jižní břeh, nebyl vyhozen do povětří a dostal se neporušen do rukou Němců. Dělostřelectvo jej sice bombardovalo, ale bez úspěchu.

Po ústupu pěchoty z ostrova zesílil generál Živković Bělehradský úsek houfnicovou baterií, kterou přesunul z ostružnického úseku.

U strážnice Jarac převezli Němci té noci jeden pěší pluk. Srbské dvě roty, jimž bylo svěřeno hájiti Makiš v Topčiderském úseku, byly staženy po opuštění Cikánského ostrova k Čukarici za účelem zkrácení fronty. Tím se ovšem objevila mezera v obranné sestavě „O. B.“ mezi ostružnickým a bělehradským úsekem jako přímý následek přidělení Makiše dvěma velitelům.

Během noci dorazily ostatní jednotky Timocké divise II. výzvy a umístily se v prostoru Torlak—Mokri lug—Beli potok.

8. říjen.

Nyní si generál Živković uvědomil, že přes Makiš je volná cesta do týlu posíc pro přímou obranu přechodů přes Sávu. Situace vyžadovala rychlého rozhodnutí a rychlého provedení.

Zdá se, že močál Makiš byl jím považován za značnou překážku pro postup nepřitele, neboť se rozhodl přehraditi mezeru mezi oběma úseky jen jezdeckou korouhví, která byla tehdy ještě na železniční stanici v prvním sledu. Bylo nutno nejdříve ji vyjmouti z fronty a pak vyslati na nový úsek. To všechno vyžadovalo času, kterého však nebylo nazbyt. K tomu dostala korouhev rozkaz až kolem 10. hodiny.

Jako směrnice pro tento den dostal velitel kombinovaného oddílu rozkaz, aby učinil vše, co shledá účelným k zamezení proniknutí nepřitele do vnitra země. Pro tento úkol dostal ještě jeden prapor 14. p. pluku II. výzvy. Ten byl zasazen do bojů na Dunaji ve směru V. Vračar—jatyky.

V souhrnném hlášení, podaném vrchnímu velitelství v 10 hodin, uvádí velitel „O. B.“ události minulého dne a noci a dodává: „Boj trvá, naše jednotky na dunajském pobřeží ještě útočí a na Sávě se připravují k rozhodnému boji.

Nepřítel se rozvinuje v Makiši silnějšími jednotkami proti Čukarici a slabšími k Železníku. Útok ze Železníku proti strážnici Jarac je nařízen.

Přes Dunaj útočí Rakušané, přes Sávu Němci. Síla nepřitele přesahuje jeden armádní sbor.

Ztráty, hlavně na důstojnících, jsou značné.

Jinak na ostatní frontě není nic nového. Přes levé rameno u Holjice postavil nepřítel most a světlomet.

Nepoměr mezi dělostřelectvem naším a nepřátelským co do počtu i ráže způsobuje, že naše jednotky nemohou nepřitele vypuditi.“

V 11 hod. 15 min. pak dodatečně hlásí, že proti Bělehradu je celý XXII. německý záložní a VIII. rakouský armádní sbor.

Na Dunaji nemohli Rakušané během dopoledne plně rozvinouti své dělostřelectvo pro nepříznivé osvětlení. Za to monitory postřelovaly neustále bočnou palbou srbské posice na okrajích města a zabráňovaly Srbům podniknouti jakoukoliv útočnou akci. Ač byly srbským dělostřelectvem účinně postřelovány a v některých případech plně zasaženy, přece vydržely v boji a po celý den podporovaly pěchotu. V té době zničili Rakušané také baterie v pevnosti a silně bombardovali baterie na Vračaru.

Morálka srbských praporů pro neustálé bombardování silně poklesla. Když pak jeden monitor ničil přesnou palbou celou řadu domů jeden za druhým v samé posici, začali srbsí vojini náhle opouštět zákopy a nic je nemohlo pohnouti k návratu do nich. Tím byla dvoudenní krise na Dunaji rozhodnuta v prospěch Rakušanů.

II./14. a III./14. prapor II. výzvy ustoupily ze severních okrajů Bělehradu směrem do města. Jednotky u jatek zůstaly ještě na místě a pokračovaly v boji. Velitel kombinovaného oddílu nařídil v 16 hod. 50 min. vyslati jeden prapor 13 p. pl. II. výzvy z Banjice (prapor 14. pl., který byl také na Banjici v záloze, stojí nečinně dále) do Bělehradu na čáru divadlo—Kalimegdan, aby zachytili ustupující jednotky pevnostního podúseku, ale tento prapor již do boje na Dunaji nezasáhl pro události na sávské frontě.

Zatím se Rakušané zmocnili severního okraje Bělehradu do ulice Cara Dušana, zabarikádovávali se tam a přenocovali. Při tom měli u jatek stále své levé křídlo ohroženo.

Na Sávě postřelovali Němci celé dopoledne Banovo brdo a Čukarici křížovou palbou těžkých ráží s velikou přesností. Všechny telefonní linky vedoucí do týlu byly přerušeny, takže generál Živković neměl až do 16. hod. s touto částí fronty žádného spojení.

Účinek této palby byl hrozný.

Do 12. hodiny se podařilo Němcům zasypati všechny zákopy a zničit všechny budovy na frontě v prostoru Čukarice a způsobiti v řadách Srbů velikou paniku, takže nebylo možno ovládnouti vojiny při náhlém opuštění zákopů. Německá pěchota obsadila Čukarici bez odporu.

Zároveň se zběhla v Makiši událost velmi významná pro osud posic na Banově a Topčiderském brdu. Onen německý pluk, který se přepravil u strážnice Jarac, zatlačil prapor 11. pl. III. výzvy, kte-

řemu byl svěřen protiútok ve směru Železník. Jakmile získal dosti terénu, obrátil se svým gros náhle a neočekávaně v 10 hodin (jezdecká korouhev dostává tou dobou rozkaz přehraditi mezeru mezi úseky) přes celý močál proti Banovu brdu, nikým nepozorován a nikým nezdržován.

Vše to, co se událo v té době na Sávě, bylo lze jen poněkud tušiti podle mohutné dělové palby, která tam nepřetržitě trvala s neztenčenou měrou. Právě toto mlčení zpravodajské služby bylo jasným důkazem, že se na Banově brdu a Čukarici děje něco velmi důležitého. V té době, t. j. od rána do 16 hod. přihodily se tři velmi důležité události, o kterých generál Živković neměl nijakých zpráv, a to:

1. postup německého pluku od strážnice Jarac přes Makiš na Banovo brdo;

2. opuštění Banova brda vlastními jednotkami a

3. ústup vlastních jednotek z Čukarice.

Teprve asi v 15 hodin dostal velitel komb. oddílu hlášení od velitele dělostřelectva, že jeden německý pluk postupuje přes Makiš na Banovo brdo a vlastní jednotky že ustupují. Velitel praporu na Banově brdu, dotázán na situaci, hlásí, že dosud Banovo brdo drží a že má své jednotky na jeho severním svahu. Patrně zaujat bojem na Sávě, nepozoroval nebezpečí hrozící mu z levého boku.

K 16. hodině však již přiběhli velitelé dělostřeleckých jednotek z Banova brda s hlášením, že byli náhle přepadeni nepřátelskou pěchotou. Jen stěží se jim podařilo jednu četvu děl vyvléci; druhou tam musili zanechat.

Velitel praporu stále nic neví, co se děje v jeho týle a hlásí, že stále drží Banovo brdo a nepřítel že má ze směru Čukarice pod samými zákopy.

Jeho odpor netrval však již dlouho. Pro úspěch Němců se strany Makiše ustoupily okolo 16. hodiny i poslední jednotky z Banova brda a Čukarice ve směru Topčideru. Tím měli Němci uvolněnou cestu na Topčiderský kopec (brdo) a také této příležitosti ihned využili. Osobním zakročením plukovníka Tufegdžiće byli Němci dočasně na Topčiderském brdu kolem 17. hodiny zastaveni.

Byli tedy Srbové 8. října již kolem 16. hod. na ústupu z posic nejen přímo na Sávě, ale také z části na Dunaji. Jezdecká korouhev, vyslaná do Žarkova, nemohla splniti očekávání, neboť nemohla přijíti včas, aby navázala spojení mezi oběma úseky a upozornila na hrozící nebezpečí.

Tou dobou, asi v 15 hod. 30 min., dostal velitel kombinovaného oddílu na Banjici k dispozici dva prapory 13. pluku II. výzvy s rozkazem, aby jeden dal k dispozici veliteli Topčiderského podúseku, a druhý aby si ponechal v záloze. Prapor určený pro Topčiderský podúsek však dirigoval na dunajské nábřeží, a to je onen prapor, o kterém bylo výše podotčeno, že byl vyslán na čáru divadlo—Kalimegdan.

Tím, že se Němci zmocnili Banova a Topčiderského brda, ohrožovali bočně jednotky pevnostního podúseku, které ještě nebyly na ústupu, takže musily býti také staženy nazpět. Již v 17 hodin přesunul se velitel kombinovaného oddílu do Milošovce a odtud nařídil ústup na čáru V. Vračar—Pašina česma—reduta nad dělostřeleckými kůlnami. 7. p. pl. II. výzvy a 10. kádrový pluk měly ustoupiti za trig. 208 Dedinje a utvořiti tam zálohu. Cestou do Miloševce

potkal výše zmíněné dva prapory 13. p. pl. II. výzvy, a protože se situace zatím změnila v neprospěch úseku, poslal je oba na čáru Banjica—Dedinje, aby tu zachytily ustupující jednotky z Banova a Topčiderského brda, takže se proto prapor 13. p. pl. II. výzvy k divadlu vůbec nedostal.

Osud Bělehradu rozhodl tedy neočekávaný manévr Němců přes močál Makiš, který znemožnil zasazení Timocké divise II. výzvy do bojů přímo na přechodech.

Noc s 8. na 9. říjen.

Asi okolo 21. hodiny obsadily oba prapory 13. p. pl. II. výzvy spolu s praporem 14. p. pl. II. výzvy (stál po celý den na Banjici) označenou čáru a byly oporou novému seskupení během noci s 8. na 9. říjen.

Ústupem jednotek ze sávské fronty k Topčideru zvětšila se mezera mezi kombinovaným a ostružnickým oddílem ještě více, takže směr k Petlovu brdu a Kneževci byl úplně volný. O tom se dověděl generál Živković až večer. Je zcela přirozené, že tato okolnost měla silný vliv na novou sestavu, zaujatou během noci.

K ucpání mezery vyslal 15. p. pl. II. výzvy a zbývající prapory 13. p. pl. II. výzvy na čáru Majur—Straževica—Petlovo brdo.

Takto se dostala celá Timocká divise II. výzvy do prvního sledu, aniž ji bylo použito k pokusu vypuditi nepřitele, dokud se nemohl dobře rozvinouti. Jsouc příliš daleko, neobjevila se jako celá jednotka, a její části byly vrhány postupně do boje bez vyhlídky na pronikavý úspěch. Drobením pozbyla své síly a musila se podrobiti událostem na frontě a tím také vůli nepřítelově. Vhodné momenty pro její zasazení nenávratně minuly, a od tohoto okamžiku nemohli již Srbové ani pomyslit na vyrvání iniciativy nepříteli.

O událostech během 8. října informoval velitel „O. B.“ vrchní velitelství několika hlášeními. Jako zajímavost vyjímám hlášení velitele kombinovaného oddílu, které bylo vrchnímu velitelství také předloženo:

„Již je tomu čtvrtý den, co jak číselně, tak ráží velmi silné nepřátelské dělostřelectvo postřeluje posice bělehradského úseku dnem i nocí, plýtvajíc municí ráže 305, 240, 150, 120, 105 a nejméně 30 polních děl.

Naše slabě kryté baterie, hlavně dlouhá děla, byly nepřitelem zjištěny a tak zasypány střelami, že sotva mohly vystřeliti několik ran. Nejpřesněji operoval nepřítel těžkými rážemi na V. Vračaru, Topčiderském a Banově brdu a na Dedinji. Zde zasypával stále střelami nejen posice, nýbrž postupně i týl. Za takovýchto okolností se naše vojska sotva drží i na samém břehu, kde jsou přece poněkud chráněna před střelbou těžkých ráží. Až se však pobřežní posice ztratí a jednotky ustoupí na připravené posice na V. Vračaru, Topčiderském, Banovu brdu a na Dedinji, neudrží se pod takovou palbou ani nejkratší dobu, neboť jmenované body jsou markantní a vydány všanc nepřátelské dělové palbě.

Protože je již nyní viděti stísněnost u jednotek, hrozí nebezpečí, že se eventuálně roztříští a stanou neschopnými pro další použití.

Domnívám se proto, že by bylo dobře co nejdříve uvážiti, zda by nebylo lépe opustiti posice v dosahu těžkého dělostřelectva, proti němuž jsme bez moci, a uchýliti se do terénu, v němž by nemohlo působiti nebo potřebovalo aspoň hodně času k novému postavení.“

K tomuto návrhu generál Živković dodal:

„Nezdá se mi, že by situace vyžadovala rychlého opuštění hranicních posic, neboť nikde v pozadí takových nenajdeme, hlavně pro překážky před nimi. Nepřítel disponuje takovou silou, že bude moci vždy má vojska zahrnat, ať se postaví vzadu kdekoliv. Jeden nebo dva neúspěchy mohly by způsobiti rozpadnutí armády.

Proto se mi zdá, že jediný prostředek k zabránění postupu do vnitrozemí je, aby se na můj úsek ihned poslalo takové dělostřelectvo, které by se mohlo jak takž měřiti s nepřátelským. Dále ještě jedna divise pro manévrování, protože Timockou divisi II. výzvy uvedu co nejdříve do prvního sledu.“

Tato hlášení jsou velmi zajímavá. Obě mají pravdu a operují stejnými důvody: rozpadnutí vojska. Řeší však situaci rozdílně. Nepřátelské dělostřelectvo, dosud neznámé síly, lámalo nejen odpor srbského vojína, válkou beztoho vyčerpaného, ale ubíjelo i jeho morálku. Vždyť viděl jak nepřítel plývá střelivem, zatím co vlastní dělostřelectvo není s to ani z daleka odpovídati. Marnost boje proti takovému nepříteli byla mu zřejmá. Osobní chrabrost, láska k vlasti a sebeobětování nemohlo nahraditi přesilu jak početní, tak materiální. Nelze se tedy diviti, že jeden velitel chce uprchnouti ze sféry působnosti těžkých děl nepřítele, zatím co druhý žádá nemožnost — dělostřelectvo, jež by se mohlo měřiti s nepřátelským. Kde však si je opatřiti? Všeobecná situace nedovolovala přílišného oslabení jiných bojišť v prospěch „O. B.“. Vrchní velitelství, jak se zdá, se přiklonilo k mínění generála Živkoviće, neboť na tento nářek z Bělehradu vyslalo 2 houfnicové baterie ráže 120 mm od II. armády z Pirotu železnicí do stanice Resnik k dispozici velitele „O. B.“ a přislíbilo 13. p. pl. I. výzvy a 19. kádrový jako další posily.

Generál Živković vydal pak v noci rozkaz k obraně, jímž v celku potvrzuje dispoice již dříve učiněné velitelem komb. oddílu:

1. Gročanský úsek: nezměněno. Na dělostřelectvu má však jen 14 děl.

2. Velikoselský úsek: nezměněno. Posádku na Liparu zesíliti za účelem těsnějšího spojení s bělehradským úsekem.

3. Kombinovaný oddíl (bývalý bělehradský úsek) obsadí 10. kádrovým a 14. p. plukem II. výzvy Velký Vračar, 13. p. plukem (dvěma prapory) Dedinje a přiděluje se mu jezdecká korouhev. Dělostřelectvo bylo mu poněkud doplněno, takže měl dne 9. října 10 praporů pěchoty, z nichž však jen tři čerstvé, 2 eskadrony jezdeckta a 21 děl. Přes doplnění nedosáhl již počtu děl, jež měl při zahájení nepřátelského útoku.

Úsek od Mirijevského do Banického potoka. Na východě spojení s velikoselským úsekem, na západě s Timockou divisi II. výzvy.

4. Timocká divise II. výzvy od Banického potoka až po Ostružnici (v to) celkem 10 praporů pěchoty, 2 eskadrony jezdeckta a 30 děl. Na východě sousedila s komb. oddílem, na západě s drinskou divisi II. výzvy. Ostružnický úsek splývá s Timockou divisi II. výzvy.

5. Zálaha: 7. p. pl. II. výzvy na Torlaku.

Z dosavadního líčení průběhu bojů je vidět, že jejich tíha spočívala hlavně na pěchotě, protože až dosud nepřátelské linie byly v blízkém dotyku jak na Velkém Cikánském ostrově, tak na Dunaji. Jakmile však srbská pěchota opustila pobřežní posice, mělo austro-německé dělostřelectvo úplnou volnost, které také hojně využívalo.

Soustředovalo svou palbu na místa v nepřátelské sestavě předem vyhlédnutá a úplně je zničilo, takže je mohla pěchota obsazovati bez boje. Tak se stalo s Banovým brdem, Čukaricí a později i s jinými posicemi.

O prudkosti bojů na Cikánských ostrovech a na Dunaji svědčí nejlépe ztráty Srbů, které byly velmi veliké; Srěmský dobrovolnický oddíl byl úplně zničen a přestal existovati. Prapory 14. p. pluku II. výzvy, které byly nejméně v boji, tratile jednu třetinu svých počtů, oddíl bělehradských četníků a 7. pluku II. výzvy ztratily 50% a 10. rámcový pluk ztratil více než 50% počtu, s nímž šel původně do boje.

Poměrně největší ztráty byly v důstojnických sborech, kde 7. a 10. pluk měly vyřaděno z boje 35—40 důstojníků. Značný počet rot a praporů zůstal bez velitelů, takže vrchní velitelství musilo na rychlo vyslati doplnění důstojníků z jiných bojišť.

Pro tak veliké ztráty a únavu mohly se oba pluky 7. a 10. spíše nazvat zbytky pluků. Na jejich bojovou schopnost nebylo možno, jak je přirozené, spoléhati a veškerá tíha bojů přešla na Timockou divisi II. výzvy, která byla vlivem okolností roztažena od V. Vračaru až k Petlovu brdu.

Nyní mohlo jíti jen o to, zda Timocká divise II. výzvy udrží nové posice alespoň do té doby, než gen. Živković dostane nové posily od jihu, jimiž by mohl podniknouti protiútok, aby znovu dobyl posic na břehu Sávy a Dunaje. To by odpovídalo jeho úmyslu projevenému v hlášení vrchnímu velitelství a jeho pojetí obrany svěřeného úseku.

9. říjen.

Do 9. hodiny byly vystřídány všechny jednotky, které byly minulého dne pod přímou palbou nepřátelských těžkých děl a dokončeno soustředování a uspořádání jednotek ve smyslu rozkazu velitele „O. B.“.

Rakušané zatím do 11. hod. 45 min. měli na jižním břehu Dunaje celou 59. pěší divisi, ovšemže ještě bez dělostřelectva a trénu. Tušili sice, že Srbové opustili Bělehrad, ale nevěděli to jistě. Hlídkami zjistili jen úplné opuštění pevnosti. Proto zrána zahájili postup na čáru: Kalimegdan—královský palác—jatký a dosáhli jí během dopoledne bez překážek. V královském paláci našli již Němce. Do 12 hodin obsadili jihovýchodní a východní okraje Bělehradu, nový hřbitov a hřbitovní ulici. Hlídkou seznali, že V. Vračar není obsazen. Rychle se ho tedy zmocnili a ukořistili tam dvě námořní děla.

Během dne převezla se i 57. pěší divise. Jako nový cíl udána čára Dedinje—Laudonův zákop.—V. Vračar.

Před levým křídlem XXII. sboru Srbové ustoupili během noci, takže dopoledne 9. října Němci mohli nerušeně převézt celou 43. a 44. záložní divisi. 43. pěší divise obsadila do 12. hodin Topčiderský kopec a před večerem útočila na Dedinje. 44. pěší divise zůstala na Banově kopci.

Po pádu Banova brda uchýlila se jezdecká korouhev „O. B.“ 8. října do Rakovického lesa a zůstala tam po celou noc. Dotyk s nepřítelem neměla. Proto zrána vyslala důstojnické hlídky směrem na Topčider a Žarkovo.

Hlídkka vyslaná do Žarkova nepřítele nenalezla. Děla den předtím ztracená tam stála tak, jak byla opuštěna.

Na základě této zprávy nařídil generál Živković Timocké divisi postup směrem na Žarkovo a vápenky u Žarkova s úlohou zmocnití se Žarkova a Banova brda. Útok měl být podporován dělostřelctvem z Dedinje a Banjice.

Velitel Timocké divise vyslal jeden prapor 15. p. pluku k násilnému rekognoskování v nařízeném směru s úlohou obsadit co možná Banovo brdo. 13. p. pluk měl podporovati tento postup palbou z Majuru. Prapor vyrazil k polednímu a obsadil vápenky, ale další jeho postup byl zastaven nepřátelskou palbou. Němci naopak sami zahájili postup z Košutnjaku a Žarkova. Proto se vrátil na původní posice a tím byla celá akce Timocké divise II. výzvy ukončena.

Kombinovaný oddíl přišel toho dne do dotyku s nepřítelem jen na V. Vračaru a ve směru města. Kolem poledne začaly se objevovati nepřátelské jednotky okolo nového hřbitova a cihelny. Oddíl ustoupil bez boje z Vel. Vračaru a odhalil levý bok velikoselského oddílu. Proto nařídil generál Živković znovu dobýti V. Vračar a úporně jej hájiti. Těžiště obrany pravého úseku mělo se přenést na V. Vračar. Protiútok 10. kádrového pluku dobyl větší části V. Vračaru zase Srbům.

Nová obranná linie tvořila dva význačné úseky: východní a západní. Východní obsáhl V. Vračar a Dedinje, západní Majur, Straževicu, Petlovo brdo a dále k Ostružnici. Dokud Srbové měli v své moci V. Vračar a Dedinji, nemohli Austro-Němci státi pevně na jižním břehu, neboť Sáva a Dunaj byly dosud v dostřelu dělostřelctva. Rovněž získaný prostor sám nebyl ještě vhodný k rozvinutí větších jednotek.

V západním úseku bylo nejdůležitější Petlovo brdo, které bylo ve spojení s dalšími obrannými posicemi na Torlaku. Proto se dalo předpokládati, že mu nepřítel věnuje svou pozornost.

Němci začali útočiti na Dedinje asi ve 14 hodin z Topčideru od Topčiderského potoka a kostela. Útok od kostela byl zastaven pěchotní palbou; kolem 15 hod. 30 min. byl do palebného sledu mezi Dedinjem a Majurem zasazen záložní prapor 10. kádrového pluku, který postřeloval Němce na Topčiderském potoku bočnou palbou, takže ani zde nemohli dále postupovati. Aby pomohli své pěchotě, zahájili Němci takovou dělovou střelbu na Dedinji, že ji v dýmu výbuchů nebylo ani viděti. Explose těžkých ráží zasypávaly celé čtyři srbských vojinů. Ti, kteří zůstali na živu, opustili v panice Dedinji a utekli směrem k vesnici Banjica a vojenskému ležení.

Nepřátelské letouny řídily palbu dělostřelctva i daleko do týlu srbské posice. Tímto způsobem se zmocnili Němci Dedinje asi v 17 hodin. Dlouho se však netěšili tomuto úspěchu.

Jakmile německá pěchota vystoupila na Dedinji, zahájila na ni srbská děla prudkou palbu, pěchota podnikla v 17 hod. 40 min. protiútok a znovu jí dobyla. Srbové udrželi již toho dne Dedinji, neboť nastávající tma boje přerušila.

Zatím dorazily z Nišavského bojiště posilové dělostřelecké jednotky. Houfnicový oddíl byl dán k dispozici veliteli kombinovaného oddílu pro obranu Dedinje. 3. oddíl šumadijského polního pluku ponechán na Torlaku v dočasné záloze do příchodu nových posil.

Noc s 9. na 10. říjen.

Během noci Srbové odrazili útoky Rakušanů na V. Vračar a Pašinu česmu (studni) a dvojnásobný útok Němců na Dedinje, vedený značnými silami.

10. říjen.

Časně zrána začali Němci zase dělostřeleckou přípravu na Dedinje z děl 12 a 15 cm ráže, umístěných na Banově a Topčiderském brdu. Protože bylo pravděpodobno, že se Dedinje neudrží, zaujal 3. šumadijský děl. oddíl hotovostní postavení na Torlaku, aby Dedinje a Banjický kopec zasypal palbou, jakmile padnou nepříteli do rukou.

Němci začali útočiti proti levému křídlu kombinovaného oddílu obchvatem se dvou stran: slabší kolonou z Topčiderského brda na Dedinje a Stevanovićovu mehanu a mnohem silnější kolonou z údolí Topčiderského potoka také na Dedinje.

K 10. hodině byla jejich dělostřelecká příprava tak intenzivní, že velitel levého křídla hlásil nemožnost dalšího prodlévání na Dedinje. Navrhoval ústup až k Banjické mehaně a torlacké silnici pod ochranou záložních jednotek na Banjickém vrchu a nad vesnicí Banjici.

Návrh nebyl přijat a nařízeno mu, bude-li nucen ustoupiti, aby stůj co stůj udržel čáru: severní svahy Majuru-Miloševac. Ústup měl býti podporován dělovou palbou. Pro krytí ústupu byly vyslány na Banjický vrch dva prapory 7. pluku II. výzvy. Události byly však silnější než tento dobrý úmysl velitele kombinovaného oddílu.

V 11 hodin za neustálé nepřátelské dělové palby najednou opustily srbské jednotky Dedinje a posice nad Stevanovićovou mehanou a ustoupily k vesnici Mokri lug. Tím okamžikem přestalo německé dělostřelectvo stříleti a pěchota se lehce zmocnila prázdných posic.

Jsou to zase Němci, kteří se zmocňují význačné posice ve středu srbské sestavy a nutí Srby k opuštění posic pro přímou obranu Sávy a Dunaje. Tím dostali do rukou užší bělehradské předmostí. Nyní mohli klidně vykonati přípravy k dalšímu postupu pro solidnější zajištění Bělehradu. 7. pěší pluk II. výzvy a 3. šumadijský polní oddíl v té době byl již na určených ústupových posicích a společně s dělostřelectvem ustoupivším z levého křídla zastavil střelbou postup Němců ve výši Banjice.

Pádem Dedinje¹⁾ staly se jednotky na Vračaru příliš exponovanými a gen. Živković nařídil postupné evakuování V. Vračaru na čáru Zeleno brdo—Stražarský hřbet. Aby se vyhnul vražedné střelbě nepřátelského těžkého dělostřelectva, rozhodl se ustoupiti v noci s 10. na 11. ještě dále na čáru: Vinčanska strana—Osovlje—Gradac—Ekmekluk—Torlak—Straževica—Petlovo brdo—Železnik—Ostružnica a vydal ihned rozkaz obsadit ji.

Protože však ústup jednotek Bělehradského úseku se dál ve dne za velmi nepříznivých okolností a za nepřátelské palby v hrotem terénu, hrozilo nebezpečí, že se do večera neudrží ani na čáře Zeleno brdo—Stražarský hřbet. Proto ve 14 hod. 30 min. nařídil veliteli 13. pl. I. výzvy, aby oba jeho prapory, které zatím již byly v Pinosavě (přijely železnici), odtáhly na Torlak k dispozici ve-

¹⁾ Na Dedinji je nyní nový královský palác a kasárny královské gardy.

liteli Bělehradského úseku. Aby zkrátil frontu, stáhl své pravé křídlo poněkud zpět, a to od osady Velki Mokrilug přes Erino brdo na Klupe—Čolin grob. Proto změnil svůj původní rozkaz a v 15 hod. 45 min. vydává rozkaz k obsazení nové fronty:

1. Kombinovaný oddíl od Jajince na východ přes Torlak—Velki Mokrilug—Doline do Kaludjerice.

2. Velikoselský oddíl na východ od Kaludjerice přes Erino brdo—Klupe—Čolin grob—Vinča.

3. Do sestavy kombinovaného oddílu se čítají: 13. pluk I. výzvy, 19. kádrový pluk, který přijede v 21 hod. do stanice Ripanj a bude ihned vyslán k Torlaku, 3. oddíl šumadijského pol. děl. pluku kromě dosavadního dělostřelectva a 7. pluku II. výzvy.

4. Do počtu velikoselského oddílu vcházejí všechny dosavadní jednotky, 10. kádrový pluk a 1. polní rychlopalná baterie.

5. 14. pluk II. výzvy se po vystřídání shromáždí u Belipotoka a bude zálohou blízko silnice.

6. Sestava se zaujme přes noc tak, aby posice byla úplně obsazena a opevněna.

Jak je vidět z toho, co bylo dříve uvedeno, bylo nejen Timocké divise II. výzvy, ale i nově došlého 13. p. pluku I. výzvy a 19. kádrového pluku použito k vystřídání pluků pětidenními boji vyčerpaných, prořídilých a s morálkou oslabenou, kterých pak bylo použito buď v úsekových anebo všeobecných zálohách.

Velitel „O. B.“ nemohl pro přílišnou rozsáhlost fronty ponechat i v záloze více než jeden pluk a ten ještě mohl býti jen z těch pluků, které musily býti vystřídány pro značnou vyčerpanost. Vzhledem na přesilu nepřítele a vhodné členění nepřátelskému úsili, žádá na vrchním velitelství ještě jednu celou divisi. Jako další důvod uvádí tu zmenšení počtů pluků na polovinu, někde až na třetinu a velké ztráty na důstojnících.

Noc s 10. na 11. říjen.

Zatím co jednotky prvního sledu ustoupily v noci s 10. na 11. října pod ochranou 7. pluku II. výzvy z V. Vračaru a velikoselského úseku na novou posici, dorazily na bojiště 13. pěší pluk I. výzvy, 19. kádrový a obsadily Dolove, Stražaru a Torlak.

Nová posice tvoří terénní komplex, v němž jednotlivé body jsou seřaděny v oblouk, opírající se křídly o Dunaj a Sávu. Střední část, Torlak 324, dominuje celému prostoru mezi oběma řekami a je velmi význačným bodem, ne-li klíčem nové obranné posice. Gen. Živković se kojil nadějí, že Austro-Němci nebudou moci převézt na jižní břeh těžké dělostřelectvo, čímž mu bude co činiti hlavně s nepřátelskou pěchotou; za takových poměrů doufal v úspěšný boj, zvláště když mu docházely nové posily od jihu.

Pro nepřítele měla tato čára význam jako konečné předmostí, jímž mohl zajistiti své dosavadní terénní zisky, aneb odkudž mohl zahájit další operace do vnitra Srbska. Toho si byli Austro-Němci vědomi a podle toho také jednali.

11. říjen.

Toho dne se nepřítel omezil jen na obsazování posic Žarkovo—Banjický vrch—Mokrolužský hřbet—Osovlje a převážel nové jednotky.

Pokus o útok ze směru Jajinského vrchu a Velkého Mokrilugu byl odražen. Asi v 21 hodin dostal gen. Živković zprávu vrchního

velitelství o přechodu Němců u Smedereva a o obsazení města i Pavlice.

Na osobní rozkaz vojvody Putnika nařídil záložnímu praporu Gročanského úseku a jedné četě dělostřelectva, aby se dal směrem východním, vpadl nepříteli do boku, zřídil spojení se Smederevským úsekem a za nic neodkryl bok „O. B.“¹⁾

Na místo záložního praporu Gročanského úseku vyslal prapor 14. p. pl. II. výzvy přes Belipotok—Vrčin do Zaklopače. Nepřítel měl do večera před nově obsazenou čarou soustředěny značné síly. Z jejich seskupení usuzoval generál Živković, že hlavní útok bude veden na Petlovo brdo a Straževicu nebo na Torlak a Jajince. Proto přesunul zálohu z Bílého potoka do Pinosavy. Tím ovšem oslabil pravé křídlo, které bylo samo sebou dosti slabé. Zesílil je tedy ještě dvěma prapory 7. p. pl. II. výzvy ze své zálohy.

12. říjen.

Během dne bylo levé křídlo „O. B.“ na Petlovu brdu a Straževici v silné dělové palbě všech ráží a pak bylo donuceno ustoupit na posice před Rušanji. Tam totiž útočil zrána XXII. německý záložní sbor jednou divísi na Petlovo brdo a Straževici a druhou na Torlak a Jajince. Rakušané útočili jednou divísi na Stražaru a Dolove a druhou na Čolin grob, Klupe a Erino brdo, kde byli doprovázeni poměrně slabou dělovou střelbou. Přiblížili se jen na krátkou vzdálenost, zakopali se a zastavili svůj postup. Totéž učinili Němci před Petlovým brdem a Straževicí s tím rozdílem, že čekali jen na výsledek bombardování Petlova brda těžkým dělostřelectvem. Ten nedal na sebe dlouho čekat: kolem 10. hodiny bylo Petlovo brdo pokryto hustým dýmem, z něhož nepřetržitě vyšlehovaly záblesky výbuchů granátů. Po krátkém čase začali Srbové zvolna opouštět posice a ustoupili směrem na Orlovac a Devojački grob. Poslední jednotky opustily posice až večer. Petlovo brdo padlo Němcům do rukou bez pěšího boje.

Jakmile bylo vrchní velitelství zpraveno o pádu Petlova brda, ihned poslalo veliteli „O. B.“ z I. armády Moravskou divísi II. výzvy z Ubu úsilným pochodem přes Konatici—Meljak—Petrov grob—Devojački grob jako posilu. Divise měla 3 pěší pluky, 6 polních rychlopalných baterií, 1 eskadronu jezdeckva a pionýrský púlprapor. Vyrazila ve 14 hodin a hlásila generálu Živkovićovi, že 13. října bude jezdeckvem v Meljaku, pěchotou na Putině baře a Progonu, dělostřelectvem v Konatici. Ten si ji zadržel na Meljaku do dalších rozkazů, s úmyslem vpadnouti s ní do západního boku Němců. Než ani příchod Moravské divise II. výzvy nemohl býti tak včasný, aby mohla pronikavě zasáhnouti. Rychlý vývoj událostí na ostatních frontách nedovolil pak vůbec její zasazení na frontě obrany Bělehradu (příloha 1).

Po pádu Petlova brda ustoupila celá bojová linie z Torlaku přes Pinosavu, Orlovac k Stružnici a Moštanici.

Štáb „O. B.“ přešel do Solínské bare jižně od Avaly.

Během 13. října

rozvíjel se nepřítel proti levému křídlu „O. B.“ ve výši Petlova brda—Železniku a Ostružnice. Ve středu a na pravém křídle se rozhořčeně bojovalo. Rakušané zde útočili více než jednou divísi.

¹⁾ Podle pplk. gšt. Lazareviće „Borbe oko Beograda 1915 god.“

Zatím co na Klupe a Erinu brdu docházelo k rozhořčeným bojům pěchoty, útočili Němci na Torlak a Veliki Mokrilug také více než jednou divísi.

Útok byl podporován velmi silnou palbou těžkých ráží. Palba byla nejsilněji vedena na Torlak, dále na Stražaru, Erino brdo a Klupe. Erino brdo a Klupe bylo postřelováno bočně i ze zezadu z děl umístěných u Straževa, Ivanova a Homoljice na levém břehu Dunaje.

Nejdříve padl Torlak. Zde se držel 13. pluk I. výzvy mimořádně chrabře až do 14 hodin, kdy se začal kolísat. Přední jednotky tehdy začaly opouštět zákopy a Němci, domnívající se, že je posice prázdná, chtěli využití vhodného okamžiku k jejímu obsazení. Byli však odrazeni protiútokem. Toto kolísání situace na Torlaku se opakovalo tak dlouho, dokud pluk neztratil více než 30 důstojníků. Konečně byl nucen ustoupiti na Djurdjin grob a Raz-bojiště, kde zůstal do tmy nerušen nepřitelem.

Aby se „O. B.“ vyhnula palbě z boku a zezadu a aby se vyrovnala fronta, nařídil její velitel obsazení fronty Mostine—Lipovica—V. i M. Kamen—Zuce—Avala—Mladjine—Otavica—Petrov grob—Ciganske kuće—V. Moštanica. Před touto linií měla se i dále držeti přední posice Orlovac—Rušanj—Sremčica.

Zase to byli Němci, kteří nejdříve donutili Srby i zde k ústupu jen palbou těžkého dělostřelectva.

Nevyplnilo se tedy očekávání, že na posici právě opuštěné budou Srbové mít co činiti jen s pěchotou, protože nepřítel nebude moci převézt těžké dělostřelectvo.

Zahnáním Srbů z čáry Resnik—Torlak—Stražara—Erino brdo—Klupe zmocnili se Austro-Němci bělehradského předmostí. Tím také byly boje o Bělehrad definitivně skončeny v neprospěch Srbů.

Údálosti na ostatních bojištích donutily celou srbskou armádu k ústupu, který se zakončil až na ostrově Korfu a v Soluni.

Legendární chrabrost Srbů kapitulovala tu před přesilou početní a hlavně před přesilou moderního těžkého dělostřelectva.

Major Ing. Vladimír HÁJEK:

Vojenská technická výchova ve Francii a u nás.

(Ecole Polytechnique — vojenská inženýrská kolej.)¹⁾

Ve francouzské armádě je výchova důstojníků technických zbraní i dělostřelectva založena na vysokém matematickém podkladě a ve velikém procentu i na předběžném vysokoškolském vzdělání v úrovni našich prvních dvou let na technice.

Tyto důstojníky, a to pro dělostřelectvo, letectvo, ženijní vojsko, pro boj tanky a z části i pro koloniální pěchotu, vychovává 130 let stará, slavná vojsko-technická škola Ecole Polytechnique.²⁾

Poznámka redakce. Redakce by vítala diskusi o autorových návrzích, jejichž praktické provádění by narazilo jistě na značné obtíže v našich poměrech.

¹⁾ Viz dřívější články autorovy o voj. techn. školství a otázce voj. inženýrů: Inženýr a armáda (Voj. rozhledy 1/1930), Výchova voj. inženýrů v Americe (Voj. rozhledy 2 1930).

²⁾ Bude dále zkracována EP. Všichni důstojníci jmenovaných zbraní nejsou jen polytechniky, doplňují se i jinak. Vzájemný poměr polytechniků k ostatním důstojníkům bývá různý a činí asi 1:3. V dřívějších letech bylo polytechniků více,